

ԵՐԵՎԱՆԻ ՈՅՈՒՆ ԵՐԵՐԱՏԵԼԻՆ

ՕՐԵՂԻՐ ԲԵՂԻՆԻՆԵՆ, ԲՆԵՆՍԻՐԵՆԵՆ ԵՒ ԵՌԵՐԱՏԵԼԻՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

18-23 Փետրվար :

Երեւանի օրը թափախանքի առջեւ եկաւ երկաթ նետեց . աս նաւուն մէջն էր Մարմարիցայի անգղիական նաւերուն ամիրալ սիր () մանէին ընտանիքը :

— Երեկ Ռուսաց տէրութեան Կօնթը Բըշիպէ ղազուէն եկաւ . ու նոյն տէրութեան շոգենաւը Լ. Դօալ Գօլէն ըսված՝ որ բանի մը օր առաջ ճամբայ ելլալու պատրաստութիւն կը տեսնար , քանի մը վայրկեանէն հոգը մեկնեցաւ ասկից . կըսվի որ Լ. Թէնք պիտի երթայ :

— Երեւանի փաշան , Լ. յորնու սանձախին նախկին միւշիւր , առ ժամանակեայ (Էրէթի) կառավարիչ ընտրվեցաւ Լ. Նորիսանապօսի , ու ան կողմը պիտի երթայ , ինչպէս որ Իզդէթ Մէհմետ փաշային առողջութիւնը հաստատվի ու կարող ըլլայ երթալ իր պաշտօնը վարել :

Հաճի Մէհմետ աղան , նախկին զահէ նազիրին Եւ իտինի մուհասարը կարգեցաւ :

Լ. Թիֆ պէյը , Երեւանի միւսթէշար Լ. Նովէրի Էֆէնդիին տեղը վաճառականութեան ատեանին միւսթէշար ընտրվեցաւ :

Այլիմ փաշան , Լ. յորնու սանձախին հրամանատարը , Երեւան կառավարիչ կարգեցաւ :

Երեւանի փաշային Գարապետի կառավարութիւնը տրվեցաւ :

Մուստա Էֆէնդիին , Մուսա Սալիմի փաշային կողայրը , եկամուտներու ատեանին անդամ անուանեցաւ :

— Թաշիր փաշան , որ մօտեւա արգարութեան ատեանին անդամ եղաւ , անցած հինգշաբթի օր մեծ հացկերոյթ մը տրվաւ տէրութեան մեծամեծ պաշտօնատարներուն :

Աս կարգադրութիւնը շատ հարկաւոր էր . որովհետեւ Մարմարիցայի նաւահանգիստը յաճախ հաղորդակցութիւն կընէ () մանէան Տէրութեան ու ինչ նաւահանգիստներուն հետ , ու մինչև հիմայ ասանկ նախապահող զգուշութիւն մը եղած էր :

Երեւանի շոգենաւը Երեւանի տնտեսով , ամսուս 13 ին հասաւ հոս և ուղղակի թարապետ գնաց , Երեւանի ղեկավարին նամակները յանձնելու համար :

ԲՆԵՆՍԻՐԵՆԵՆ

ԻՐԵՐՈՅԵԼԵՆ

Չարախօսութեան վրայ :

Մարդ մեռնելէն աւելի մեծ բարբարոսութիւն է , անանկ խօսք մը զարցել մէկուն համար , որ բերնէ բերան հրատարակվելով ու հեռոցհեռէ Էփէնդիով մեծ զրպարտութեան կը փոխվի , ու ան մարդուն պատուին կորստեանը պատճառ կը լայ :

Պ. Լ. Երեւան :

Չարախօսութիւնը մարդկային անարգ մտութիւններուն ամենէն գեշ ու ամենէն զգուշելի է , որ անմիաբանութիւն ու թշնամութիւն կը ձգէ մարդկանց մէջ . բարեկամներուն պատիւը բանի տեղ չի գրէր , ու անոնց խորհուրդները դուրս կը հանէ : Տէր Լ. ստուած , ինչ անիւրաւութիւն է , ուրիշին բարի անունը և համարմունքը

կոտորել , անոնց պատիւը ու բարեկամութիւնը ոտքի տակ առնել , մեր սրտին բաղձանքը կատարելու համար : Չարախօսը իր խօսքերուն թռուովը (գէհիւրով) առաքինի ու պարկեշտ մարդուն պատիւը կաւրէ մէկ ստիկ կընէ , որն որ իր ազնուական գործքերովը ընկերութեան փառքը ու պատիւն է , ինչպէս և չարախօսը ալ՝ անոր անարգանքն է :

Եւ ի՞նչ կը ցանկամ որ ստուած լայտառակի , ու անզգամութիւնը պատժվի . նմանապէս խարդախ ու չար մարդիկ երբէք հանգիստ չի գտնալով՝ անգաղար հարած վին . ու այս բանը պարտաւորութիւն մը կը համարիմ ես . բայց ան ատենը միայն գովութեան արժանաւոր կը լայ , երբոր ստոյգը իմանալով՝ միտակ արտաքին երեւոյթէ խաբված չենք . ան ատենը ինչ որ կը զուրկվի , օգտակար ճամբարութիւն մը կը լայ բոլոր պարկեշտ քաղաքացիներուն . ինչու որ ընկերութեան մէջ եղօղը պարտաւոր է պաշտպանել իր եղբայրները այն ամեն շարիքներէն որ շատ անգամ գէշ մարդիկներէն կը պատահին :

Չճամբար խօսիլը ան ատենը օգտակար կը լայ հասա-

— Անցած շաբաթ օր , մեծ խորհուրդ մը եղաւ Բարձրագոյն Կուռը . բոլոր մեծամեծ պաշտօնատարները հոն ժողվելով մէկն :

— Մօտեւա արտաքոյ կարգի սուրհանդակ մը եկաւ Երեւանէն Լ. Սարգիսի ղեկավարին . բայց ղեռն հասկըցվեցաւ բերած նամակներուն մէջ պարունակեալը (մէքհուր) :

— Մ. Գ. տը Լ. Էրէթի բանակի օգնականը , Ե. Ե. Երեւանի կայսեր , իր մասնաւոր պաշտօնը կատարած ըլլալով , որու համար Պօլիս եկած է , աս օրերս ետ դառնալու միտք ունի . անցած հինգշաբթի օր Պէշեքթաշի արքայական պալատը երթալով՝ Ե. Ե. Երեւանի Լ. Սարգիսի ներկայացաւ ու իր ղիտաւորութիւնը իմացուց : Ե. Ե. Ե. սիրով ընդունեց զնա , ու իր ունեցած հաճութեանը փոխարէն՝ շնորհեց անոր արքունի պահապանաց միւրի լիւային նշան մը , ու հետը եղող ռուս օֆիցիալին ալ նոյն գնդի հազարապետութեան նշանը :

Մ. տը Լ. Էրէթի ուղղակի Պետրբուրգ երթալու է . այլ իբրեւ գործակալ ռուսաց տէրութեան՝ Պէշեքթաշի պիտի երթայ , որովհետեւ ղեռ բոլորովին հանգարտած է ան կողմը :

— Անցածները ըսինք թէ՛ հոռմի նաւը նաւահանգիստէն դուրս ելլալով նոյն ատենը որ () մանէան Թեղանթ կը փորձէին , նաւին մէջ գրտնրվող ճամբորդ քահանայի մը ոտք չարաչար վերաւորեցաւ Թեղանթի գնտակէ մը . Ե. Ե. Ե. Երեւանի Լ. Սարգիսի բարեգութ Լ. Բքան 5,000 ղուռուշ շնորհեց յիշեալ քահանային :

Աս ցաւալի ղիպուածին վրայօք յառուկ դատաստան ըլլալով՝ իմացվեցաւ որ () մանէան Թեղանթներուն հրամանատարը , իր կողմնէ հար-

բակութեան՝ երբոր յանցանքի մը համար է , և ո՛չ թէ մարդկային պակսութեանց կամ ծածուկ հիւանդութիւններու վրայ . բայց ճամբարի ղուրդող մարդասպան կը լայ , երբոր անանկ ճամբարի բաներ կը հրատարակէ , որոնք աղէկ կարծիքներ կը զննեցնեն , բարեկամութիւնը կը պաղեցնեն , ու իր քաղաքակիցներուն յաջողութեանը վնաս կը բերեն : Եւ անգթութիւն , ի՛նչ անիւրաւութիւն է , ղիւրաւութեամբ մը մարդկանց պակսութիւնները ու խորհուրդները դուրս հանել տարածել , ու ետքը բնաւ չի աւտալ ու բերան չառնել անոնց ունեցած աղէկութիւնները , կամ այն առաքինութիւնները՝ որոնցմով շատ անգամ կը զարգարվին անոնք :

Տէս թէ՛ ի՛նչ համարմունք ունի չարախօսը : Պարկեշտ մարդիկները հեռու կը փախն անկէք երբոր չեն ուզեր որ իր թռնալից լեզուին զրպարտութիւնները երեսը զարնեն : Երբէք չի վստահիր մէկը անոր . ինչու որ ճշմարիտ բան մը ըսել անոր՝ չարութիւն գործելու առիթ մը տալ է . ասոր համար ամեն բան կը ծածկին անկից , ու իրենց ժողովներէն դուրս կը վազնան . ամենէն բարե-

կաւոր եղած զգուշութիւնները ամենեւնի զանց ըրած չէր :

— Պէտք ունի Սուրբ Լուսինի հիւսիսային ծիւղի մէջ ընդհանուր Գաղղիոյ դէպքերին խնդրանքը ողորմութիւն ժողովել սկսաւ : Եւրոպայի աղքատ մարտիկներուն համար : որոնք վերջին պատերազմէն շատ նեղութիւններ կրեցին : շուրջ 11,000 զուռուշ խրկեց անոնց Լուսինի կողմէն աւատարեական շուգեւաւով որ երեկ մեկնեցաւ ասկէ :

Կը լսենք որ 10,000 ֆւանք ալ Գաղղիական կառավարութիւնը խրկած է անոնց Պէրուիէ Գաղղիոյ գոնաօնին ձեռքովը :

— Բարձրագոյն Գաղղի լսելով որ քանի մը ան կարգութիւններ ըրած են ալպանացի (աւետաւոտ) զօրքերը Լուսինայի : հրամայեց որ Պօլսի գան աւտոնք ու անաշուռութեամբ բնակի անոնց վարմունքը :

— Եւրոպայի բոլորը : Կերիտու բարանդի նային վերակայուն : անցած շաբաթ որ աւողջութեան ժողովքը կանգնեցաւ : որ ան կողմին բարանդի կարգաւորութեան համար հարկաւոր եղած տեղեկութիւնները տայ :

— Մայրաքաղաքի աւողջութեան վեճակը շատ աղէկ է : Վարնային ու Եւրոպայի եկած նամակներն ալ կը ծանուցանեն թէ շատոնցմէ ժամտախոտի դիպումը չէ պատահեր աս երկու քաղաքներուն մէջը :

— Վաղը հրամանատարը (Լաւէր փաշան) վերադիմեալ Արիւսի շուգեւաւով Պօլսի եկաւ : ու քանի մը օրէն կտրէր Արիւսի շուգեւաւով մեկնեցաւ ասկից որ երթայ իրեն յանձնըված պաշտօնը վարէ Սահմանային կողմէն եւրոպայի նաւուն մէջ որ Լաւայութի աւջին է : (ամանեան նաւահանգիստի նաւերուն կէսը Կիտիլիի տուէն է : Կէսն ալ Վիտի : որոնք յաջորդէ հոկի մը կը ըստան որ Պօլսի գան :

— Անցած շաբաթ Լաւիլիտարու Լաւիլի իսկէ լեւիս կողմը կին մը խառնալ մը խանութ մտեր է : ու խառնալ ալ յարգութիւն տալով համար անոր : քովը եղած նախարարական (պախալէն) քիչ մը մեղը կառնէ ու օշարակ (շարակ) բնակել կուտայ կնոջը : որ խմածին պէս կիկոյ կը մեռնի : Ողորմելի խառնալ աս անակնկալ դիպումէն վրայ խել

քը գլխէն երթալով կը վախնայ որ չըլլայ թէ հըրատարակի ու ինքն ալ իբրեւ մարդասպան պատժուի : Գաղղի նոյն պախալէն մեծ կողով (սեփէթ) մը կառնէ : որուն մէջը մեռելը դնելով ու վրան ալ քիչ մը յարգ (սափան) լեցնելով կը տանի ծովը կը նետէ :

Բայց հետեւեալ օրը ծովագետքը տեսնելէ յետոյ յիշեալ կնոջ մարմինը : կառավարութեան կողմէն գաղթի խնդիր դրաւ հանցին : ու սեփէթին վրայի եղած նշանէն շուտ մը գտան անոր տէրը պախալը : Ան ալ նոյն սեփէթը խառնալէն տալը իմացուց : երբոր խառնալ բնին ու պարտաւորեցին որ ճշմարիտը խոստովանի : սկսաւ գլխուն եկածը մի ըստ մի ջէ պատմել : Կառավարութիւնը մարդ խրկեց պախալին խանութը որոնք երբոր գաղթի հոն մեղին աւանդ պարտելով տեսան որ մեծ օձ մը մեղին մէջը ինկեր սատկեր է : որով բոլոր մեղքը թուում էր իրեն :

Տերութեան շուգեւաւը Գիլիէի Եֆէթ ըստման : երեկ չէ աւջին օրը Աղէքսանդրիայէն դարձաւ : ու Գիլիէի 15 թիւով զրկած նամակները բերաւ : որոնք կը հաստատեն թէ Եւրոպայի Լաւէր փաշան չէ ընդունել Բարձրագոյն Գաղղի խրկած հըրատարակին քանի մը պայմանները : այսինքն ,

1. Կը խնդրէ որ Կիլիսիոյ կառավարիչը իշխանութիւն ունենայ ինքնին իր յաջորդը բնորոշելու :
2. Աս յաջորդը պարտաւոր չըլլայ Պօլսի երթալու : Գաղթի իշխանութիւնը ընդունելու համար :
3. Բարձրագոյն աստիճանի գործակալները ինքը ու իր յաջորդները անուանեն : Եւ ո՛չ Եւրոպայի կառավարիչը :
4. Արջապէս կը խնդրէ որ Եւրոպայի կառավարիչը հրամայած տուրքը չի տայ մէկ տուն : ու Կիլիսիոյ ամբողջ եկամուտները ան երկրի բնակչաց հանգստութեան ու ապահովութեան վերաբերեալ ծախքերուն գործածէ : Եւ հետեւեալ չի ընդունի որ ան բանին համար յատուկ վերակայուն ինչ պէս որ կը յիշատակէ 9 երրորդ յօդովածը կայսերական Կաղղի-Եֆէթին :

Աս լուրը առնելուն պէս : իսկոյն Բարձրագոյն Գաղթի պաշտօնատարները ժողովուրդին ու ըս

կրտան խորհիլ : Եւ Եւրոպայի Լաւէր փաշան հարկաւոր եղած պատառները որոշելու համար : կրտան նաեւ թէ ծաղկման մէջ վճարած են որ մինչև չիմացը նեն յուլիս 3ի գաղթագրութիւնը ստորագրող տէրութեանց գետնաներուն : քան մը պիտի չորոշվի :

— Օսմանեան Տերութիւնը երկու հաստ փոքր շուգեւաւ ծախաւ աւած է Կիլիսիոյ : որոնք հաստի գան մտնէ : կրտան որ աս նաեւ շարունակ բանելու են Գաղթի ինկեր ծովագետքը :

— Տերութեան նաւերէն երկու ֆուխալի թէր խանդէն զուրա ելան ու մարտաւան աւջին երկու նետեցին : երկու մեծ նաւ ու մեկ գոյլէն Եւրոպայի նօր կը պատրաստեն : կը հաստատեն թէ պիտի երթան ասոնք Կիլիսիոյ աւջին կենան :

ԳՍԻՒՌՆԻՆ

28 փետրվար :

Սորին Վսե . Լաւիլ Բեաթիլ փաշան : նախկին կառավարիչը Լաւիլի : անցեալ շաբաթ օր յիշեալ քաղաքէն Պոլսու հասաւ : ուսկից Լաւիլի գաղով աս օրէն իր սեղանաւորին Սաւալանեան Կաղթի աղային տունը իջաւ : յանձնարար (թէ գոյլ) : չուղեց որ քաղաքի կառավարութիւնը անհանգիստ լինէ կամ անոր հարկաւոր զբաղմունքներուն արդէն մը ըլլայ :

Լաւիլի բոլոր ծաղկմանը մեծ սուղի մէջ մը նային ասանկ մարդասեր կառավարիչ մը բաժնը վելով : որուն քաղաք յիշատակը սրտեմուն մէջը անջինջ մնալու է : ու թէպէտ շատ աշխատեցան որ շարք գտնան որպէս զի Լաւիլի Վսեմութիւնը միշտ Լաւիլի կառավարիչ մնայ : բայց ինքը՝ արքայական հրամանը ետ մնալ չըլլար բնակ : հաճութիւն չի տրուաւ անոնց որ աս բանին համար աղքատ դիր խրկեն Կառավարիչը : Գիլիսի Կիլիսի բնակիչներուն քաղաքաւորութիւնը նախանձելու արժանի աս է կողմանէ : որովհետեւ Լաւիլ Բեաթիլ փաշային պէս բարեխնամ ու զիտարիտ կառավարիչ մը բնաւորան :

Յիշեալ փաշան Պօլսի կերթայ այսօր աւատիկան շուգեւաւով : ուր տեղ իր բարձր պաշտօնին

կամ մը չի գտնար : իրեն պէս վատահամբաւներէն ի զատ որոնք անշուշտ կը հատուցանեն մէկ օր մը : իր ըրած չաւորութիւններուն փոխարէն : թէ որ թշուառութեան մէջ ինչայ՝ երեսը նոյն մը չըլլար : ու չարաչար տանջուլով իր խնամանքէն անօթութենէ կը մեռնի : Չարախօսութեամբ՝ համեստ վաճառականը անհաստատիմ կը կարծրի : պարկեշտ կինը՝ անառակ : քաղաքիցին՝ աղքատաւոր : գաղտնաբեր : վերջապէս չի կայ մէկը որ աշտ մնայ անկէց : Եւ ուր տեղ որ ասիթ մը չի գտնուի : հարաւորակի տուտը կը հնարէ չարախօսը : որ բամբաստելու պատճառ մը ունենայ : ՍՏ, թէ որ այնպիսիները ջանք ունենային ընկերին վրայ աղէկ խօսել : ինչպէս որ գէշ խօսելու համար ունին : որչափ երջանիկ կը ըլլային մարդիկ :

Փոխիլի ուրեմն չարախօսութենէ ու բամբաստանքէ : ինչպէս որ մարդասպան մը կը փախչի : ուրիշին պատիւը ու առաքինութիւնը խառնալով ուղղութիւնը՝ այն գէշ մարդիկն են : որոնք պարկեշտութեան յիշատակը անգամ ջնջելու են մտքներուն մէջէն : Եւ աղէկ է որ մարդ իր ըն

կերին ինչը (մալ) գոյնայ : քան թէ անոր պատուին դպչի ու մէկ ստիկ բնէ : ինչու որ գողցուածը կրնայ նորէն ստանալ : բայց մէկ անգամ կորսնցուցած պատիւը՝ ալ չի կրնար ձեռք բերել : Վսեմի թշուառ մարդիկները զոյգարսողի մը չարախօսութեամբ իրենց տեղերնուն կըլտով հեռաւոր քաղաքներ գացին իմաստական շրջիցան : քանի մարդիկ աղքատութեան մէջ ձգեց չարախօսութիւնը : անոնց վրայ կեղտ անուն դնելով : որոնք իրենց հանդիստ վիճակէն ինչայով՝ ողորմութիւն խնդրելու ու անարգութեամբ մեռնելու յանձնարու եղան : թէ Եւրոպայի մեղ էին : Որչափ մարդիկ Տերութեան անգամ կառավարու եղան : զարմարութեան անօրէնութեամբ : Արքայապէս : քանի անգամ յետին յուսահատութեան մէջ ինչայով : ծանր յանցանքներ գործեցին : որն որ հետեւութիւն մըն է ան սոսկալի վիճակին : երբոր մարդս բոլորին իր յարգը կը կորսնցնէ :

Եւ աղէկ է որ մարդու կենքը կորսնցնէ քան թէ պատիւը որ աւելի հարկաւոր է : ու իր կենացը բոլոր բարեքները չեն կրնար հաւասարել անոր : Եւ թէ յանցաւոր աւ

տունը անտանելի է ան մարդուն որ ինքը իր հաճութեամբ յանցանքը բրած է : ուրեմն ինչպէս անտանելի չըլլայ անոր որ իր կենքը պարկեշտութեամբ կանցնէ :

Եւ աստիճան հաճութիւն մըն է զորիցը բամբաստել զանկա նաւաստանելու մեղքով : ու անպարտութիւն մը յընդունել արդարութեան ու ճշմարտութեան դէմ : Չի կայ աւելի գէշ արհեստ քան զարախօսիչը : որ անտուն կը պարտի : մէկ վաճառանոցէն մէկտը կը խրկուի : որ ուրիշին պատիւը ու համարմունքը աւել ու մարդկանց մէջ անմարտանութիւն ձգէ : Չի կայ աւելի ամբարից ու վատանուն զբաղանք մը քան զայն որ կապած կը ձգէ բարի գործքերու վրայ : ըսելով թէ՛ չար միտքով գործըված են անոնք : ծածկել ուղղով գարշել անձնատիրութիւնը որ արդէն մը կը ըլլայ ու չի թողոր անոր հետեւի : Մարդկանց խօսքը միշտ մը պիտի ըլլայ իրենց խորհուրդները մէկմէկու յայտնելու : Եւ ո՛չ թէ անով մէկմէկ զըրպարտելու :

Քարեայ եղած ծանօթութիւնները ընդունելով՝ իւր զգրումը պիտի երթայ՝ որպէս հաւատարմութիւն՝ անուանելու անյետանիքը միջոցառման տնտեսական :

— Եւթը ութը չարագործ մարդիկ, որոնք բանի տունէն հրաւիրուած են բանտն են, աս անգամ իրենց ըրած անդամաւորութեանը փոխարէն գտնաւորաբար լռելով՝ չլինան որոշեցնելու քաղաքիս փողոցները աւելի սկսան . աս կերպ պատիժը նոր ըլլալով աս կողմերը բարձր թիւն հետ սքրքրելու մարդիկներու կը ժողովրդին ու կը դիտեն ասանց խոյտաւարութիւնը : Յիրաւի կառավարութեան խոհեմութիւնը գովութեան արժանի է, որովհետեւ գէշ մարդիկներուն օրինակ ըլլալով ասանց նուազանցեցնել պատիժը, կը զգուշանան տակէց ետքը չարութիւն գործելու . որոնք կարծելով թէ ծեծ կամ ուրիշ կերպ պատիժ չի կայ՝ շատ լըբութիւններ ու անօրէնութիւններ ընելու կը յանդիմանին :

— Մեծ միջոցառմանով կը լսենք որ՝ կոստանդնուպոլսոյ իսկականութեամբ հայոց ճեմարանը օր ըստ օրէ ծաղկելու վրայ է բարեկարգութեամբ ու կերպ կերպ ուսանելներով . որուն գովիչ համբաւէն հրաւիրեալ՝ երկուքիս ուսումնական գաղտնի տարները (յամանեան հերթութեան անպակաս այցելութիւն կուգան յիշեալ ճեմարանը, ու հոն գտնուող աշակերտներուն յառաջադիմութեանը ու վերաճականաց հմտութեանը վրայ իրենց հաճութիւնը կը յայտնեն . որն որ տեղեւոյ անգիտական ու հաղ-ղական օրագրութիւններն ալ զովութեամբ յիշատակած են : Ուստի գերաւմեծար տղապետ Միլլայից մարդասէր խնամքը մեր ազգին լուսաւորութեանը համար, մեծ գովութեան ու խորին երախտագիտութեան արժանաւոր է, վասն որոյ կը պարտաւորինք անոնց երջանիկ կենացը միշտ աղօթող ըլլալ ջերմեամբ սրտով :

Անցած տարւան գեկտեմբեր ամսու սկիզբներէ կէս դիշերվան մօտ, մարդ մը կայնէր էր փարիզը : Ան— փէրէզ լսած կամուրջն վրայ, կը պօռար ու յուսահատութեան նշաններ կը ցնցուներ ըսելով թէ՛ իր մէկ բարեկամը որ պղծիկացի ի վեր իր ընկերն էր, գետը ինկաւ դիպումով մը : Ինչպէս :

Հոգեւոր ի կայսրը՝ որ սովորութիւն ունէր այլակերպ (թէպէտ) ճամբորդութիւն ընելու, անգամ մը թիւրքստ գնաց ու պանդոկ մը ինչպէս՝ ուղից որ աղէկ սենեակ մը տան իրեն . պանդոկապետը ըսաց թէ՛ աղէկ սենեակները եպիսկոպոսի մը աւելած է, միայն երկու փողոցի սենեակ կայ թէ որ կուգէ կրնայ անոնց մէկուն մէջը բնակիլ : Հաճեցաւ կայսրը ու հրամայեց որ իրիկվան կեդրոնը պատրաստեն, պատրաստան տրվին որ քիչ մը բանջարեղէն կերակուրէ ու քանի մըն ալ հաւիթի թէ՛ ի զատ ուրիշ բան չի կայ . բոլոր հաւեղենները՝ եպիսկոպոսին ու իր ծառաներուն համար պատրաստված են : Եւ ատենը մէկը իրիկց կայսրը որ հարցնէ եպիսկոպոսին, թէ հրաման կուտայ արդեօք որ մէկ օտարական մը երթայ իրեն հետ սեղանակից ըլլայ : Իայց եպիսկոպոսը հրաման չի տալով՝ պարտաւորեցաւ կայսրը քահանայի մը հետ սեղան նստիլ, որպէս որ պաշտօնականութեան մէկն էր : Կերակուրի ժամանակ

կը կանչէր զանիկա անունը տալով, ու անանկ կը կարծրվէր թէ յաւաքին ձայն մը պատասխան կուտայ կամուրջին տակէն : Դոյն թոյլիկանին մէջ բաղնիքի մարդիկներու եկան լեցվեցան ասոր բոլորակը, որ կարողակէր միշտ թէ ինտը օգնեմ ես աս դժբաղդ ընկերիս, որ նստակի՞ ալ չի կայ հոս . « ու Նիզարը կըսէր, մի վրանար ես հիմայ կուգամ կարողանմ քեզի : Յետոյ անանջ դրաւ քիչ մը՝ ու սկսաւ պօռալ . « Ե՛հ, կամուրջն երկաթներուն վրայ փակթիւքի կիցեր է . . . տէ՛ր Կոստան, ի՞նչ ընեմ արդեօք ի՞նչպէս վեր հանեմ աս խեղճը . . . միտքս բան մը ինկաւ ըսելով՝ իսկոյն մետաբանեղէն թաշկինակ մը հանեց գրգռանէն (ճեպէն), վիզնոյր քակեց ու մէլմէկու կապեց : Եւ անգամնորները հասկըցան ասոր գիտաւորութիւնը . ուստի աս խեղճի տեսարանը շուտով վերջացնելու համար՝ որովհետեւ շարունակ կը լսէին գետը ինտը զին հեծութիւնը (ինքեթն), ամեն մարդ իր թաշկինակը ու վիզնոյր հանեց անոր տղաւ որ ազատէ իր ընկերը . ան ալ իսկոյն մէկմէկու կապեց զանոնք ու ծայրն ալ բարձր մը կախելով՝ երկնոց դէպի ան կողմը ուսկից որ այն ինչպէս ձայնը կը լսվէր . նոյն վայրկեանին մէջ ձգտեցաւ (կերիւքէ եղաւ) թաշկինակներէն շինված չուանը, ու ամեն մարդ անանկ կը կարծէր որ դժբաղդ մարդը չուանին փակթիւքի մէջ : Իայց մէկէն ի մէկ փախաւ թաշկինակներուն ծայրը կամուրջն վրայ կիցող մարդուն ձեռքէն, որ իսկոյն դէպի գետեղէնքը վազեց իր թէ օղնութիւն հանելու համար անոր, ու անեկեղթեղաւ : Իայցմութիւնը քիչ մը տունն սարսափէն ետքը՝ երբոր անսառ որ եկող դաշոյ՝ չի կայ . սկսաւ կանչել ու մնտուրէլ զանի ան կողմերը . բայց զուր տեղը աշխատեցաւ : Վերջապէս կը հասկըցվի որ երկու սրկից չարագործ խաբերէն դասոնք, երեսուն հինգ կորոր մետաքսեղէն թաշկինակ ու վիզնոյ գող նստով ասոնցմէ :

(Որոգր . Միւսնի)

ԵԳԻՊՏՈՍ

Ալեքսանդրիա, 15 փետրվար : Ըմառա 8 ին փէրէի Է Էֆքէթ շողենաւով հասաւ հոս Սայիտ

կը՝ հարցոց ասոր թէ ինչ պատճառով Հոռմ կերթան : Պատասխան տրվաւ քահանան . « Կերպապաճառ Լըքեպիսկոպոսը Հոռմ կերթայ որ Սուրբ Լ. Թոռն 50,000 լիւրէի (աւստրիական) եկեղեցական թուշակ մը ձեռք բերէ, քանի որ իմացած չէ կայսրը անոր տիրոջը մեռնելը, ու թուշակը պարպ (մահիւլ) մը նստը » : Սկզբնէն երկուքն ետքը՝ երկու նամակ գրեց կայսրը, մէկը իր գիւնապետին (քանչիւնէն Հոռմ մայր, միւսը՝ իր գեսպանին . ու քահանային յանձնելով զանոնք՝ պատուիրեց որ Հոռմ հասնելուն պէս տանի գիրերը տեղը տայ : Կահանան զգուշութեամբ կատարեց իր պարտաւորութիւնը . բայց ապշեցաւ մնաց երբոր տեսաւ որ յիշեալ 50,000 լիւրէի թուշակը ըստանալու հրամանագիրը իր անունը գրված բերաւ գիւնապետը ու յանձնեց իրեն : Վերջապէս եպիսկոպոսին անպատեհ վարմունքը շատ սուղ նստաւ իրեն :

Խաւաքի աղնուականին մէկը, որ ծանր հիւանդու

Մուհիպ Էֆէնտին որու յանձնված էր Բարձրագոյն Գլխի հրովարտակը Մէհմետ Լ. ի փաշային ներկայացնել . Նիզարտի ծովակալը իսկոյն փառաւոր նստակ մը իսկեց որով ցամաքը ելաւ յիշեալ պաշտօնատարը ու փաշային նորաչէն պալատը գնաց : Բոլոր գոգքերը երկու կարգ շարված բարեկեցին զանի և որչափ որ մեծամեծ անձինք կային՝ եկան զխաւորեցին պատուով Մուհիպ Էֆէնտինին, որ Սամի պէյին հետ ուղղակի փաշային քով գնաց : Երբոր արքայական հրովարտակը յանձնեց փաշային որ Նիզարտի ժառանգական իշխանութիւնը կը շնորհէ անոր, նշան տրվին եգիպտական նաւահանգիստի որ շուտ մը գործակներով զարգարվեցաւ ու սկսաւ բերդերուն հետ մէկ տեղ թնդանութեանը արձակել :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Լիթէն, 18 փետրվար : Հունաստանի կառավարութիւնը մօտեցաւ մէկ միջոց տրախի իր պարտքին տոկոսին (Փայիզը) Գաղղիա խրկեց . խնդրելով միանգամայն Գաղղիայի տէրութեանէն (որովհետեւ անիկա է աս բանին հոգաբարձուն) որ իրեք պաշտպան տէրութիւնները Հունաստանի, իրենց խոստմունքը կատարեն . այսինքն՝ շատեցմէ խոստացած էին ասոնք 60 միլիոն ֆրանք փոխ տալ, ու մինչև յայսօր աս գումարին մեծ մասը տրված են, բայց հիմայ կը խնդրեն որ մնացորդն ալ յիշեալ փոխ ըստակին Հունաստան խրկվի : Հասարակապէս այնպէս կը կարծենք որ Գաղղիայի տէրութիւնը հաւանութիւն տալու չէ աս բանին, մինչև որ աս երկրի բարեկարգութիւնները աղէկ մը չի հաստատվին :

Գիտութեան կողմանէ շատ ծաղկած է հիմայ աս քաղաքը . փարիզու հոգաւոր ճեմարանը՝ նամակ մը խրկած էր անցածները աս տեղի համալսարանին մասնաւոր պարգևներով, ու կը յորդորէր որ ջանքերնին ելվեցնեն օր ըստ օրէ իրենց նախնեացը պէս մեծահամբաւ ըլլալու . յիշեալ նամակին պառտախանը հելլեն լեզուով գրեցին :

Թիւնով պառկած մեռնելու վտանգի մէջ էր, ու միանգամայն շատ մեծ պարտքերու տակ էր, ըսաւ իր խոստովանահօրը թէ ուրիշ խնդիրք չունի Լատուճեք բայց միայն շնորհք ընէ իրեն իկանքը երկարցնէ, մինչև կարող ըլլայ բոլոր պարտքերը վճարելու : Պատասխան տրվաւ խոստովանահօրը, որովհետեւ քու խնդիրքը այսքան օրհնաւոր ու բարեպաշտ է, ես կաղաչեմ Լատուճոյ որ քու աղօթքը ընդունելի ըլլայ : Եւ, տէ՛ր հայր, ըսաւ հիւանդը, կը ցանկամ հոգեով չափ որ այդպէս ըլլայ . որովհետեւ երկբայութիւն չունիմ որ եթէ մինչև պարտքերս վճարելու ժամանակը ապրելու ըլլամ, ամենեւին մեռնելու չեմ :

Թարգմանեաց յիտ .
Հ. Թ. Սալաւանով
Երանկերտաց փարժա .

ԶԱՐԻՖԻՆԻՆ

28 Փետրվար

Քաղաքիս առևտրական գործառնությունները օրինակի օր բարի փոփոխությունները և ընդունելու վրայ են ու հասարակական ապրանքներուն գինները շարժման վրայ են, որոնց հրեղի տեսակներուն վրայ օր քիչ շատ տեղեկություններ կուտանք:

Բամպակ: Լաթի թիւով նախ ծանուցինք թէ գինները քիչ մը թուլցան բայց անկէ ետքը Մարտի լիային 11 օրվան մէջ նաև մը գալով՝ լաւ լուրեր բերաւ առ ապրանքին համար, ու անոր վրայ ծախս առնողները կրկին բարձրացուցին բամպակի գինները: Հիմակու արժողութիւնը հետեւեալն է:

Սօպուճա	ղուռուշ 265 - 268
Քրքաղաճ	" 260 - 265
Ղաւապա ծեծած	" 260 - 265
Պայքնտըր	" 230 - 235

Եգիպտոսի բամպակներուն հոնձը խիստ քիչ է կրսէն առ տարի: Հազիւ թէ 45 - 50 հազար պալեա կելայ (մէկ պալեան 2 խանթար է): ասոր հակառակը՝ ուրիշ առատ տարիները մինչև 200 հազար պալեա կելայ եղեր: Հիմայ խանթարը՝ որ է 36 օխայ, 16 տիրեկի կը ծախվի, որ անցեալները 11 ըսեալ էր: Եւ մանապէս Եւրոպայի, Միջին Արեւելի, Զարայի և ուրիշ ան կողմերուն քաղաքացի բամպակի հոնձը, կը հաստատեն թէ քիչ է: Եւ մերթապի առ տարվան հոնձը, ըստ հասարակ կարծեաց, 1,600,000 պալեա հազիւ թէ ըլլայ, որն որ առաջի տարին 2,250,000 պալեա էր: ուստի 650 հազար պալեա պակաս պիտի ըլլայ առ տարի: և որովհետեւ Լաթու պայի բոլոր կողմը օրէ օր աւելի բամպակ քըշվելու վրայ է, կը յուսացնի թէ՛ յոնիս և յուլիս ամիսներու մէջը առ ապրանքին գինը աւելի կը բարձրանայ:

Ղէհրի: Քաղաքիս մէջ գտնուած ապրանքը գըրեթէ բոլորը Ենգլիայի վաճառական մը ծախու առանկէ ետքը 35 - 40 չուլալ Ղէհրի ևս եկաւ, բայց նոր ծախք մը չեղաւ տակաւին: Լաթու պայի լուրերուն, ու ապրանքին քիչութեանը նայելով՝ անշուշտ կերեկ թէ գինները աւելի պիտի բարձրանան: Հիմակու արժողութիւնը 29 - 32 զուռուշ է ըստ տեսակին:

Լիֆթի: Վրէթէ մի և նոյն վիճակի մէջ է. 95 զուռուշ չէքին թուլ է ու գնոյ առնող չի կայ: բայց ապրանք ունեցողներն ալ նոր հոնձին քիչութեանը յուսալով 100 զուռուշէն պակաս չեն ուղեր տալու, որովհետեւ վնաս կընեն: քանզի ետքի եկած սալրանքները սուղ գիններով առնելուցան գուրսերը:

Քէօք պոյս: Վրէ չապրանք կայ: Թէ որ Լաթու պային լաւ լուրեր գան, գինները անշուշտ ալ աւելի կը բարձրանան: Հիմակու արժողութիւնը 230 - 240 զուռուշ խանթարը ըստ տեսակին:

Չէթ: Միշտ կուզվի ու գինները օրէ օր բարձրանալու վրայ են: ապրանքը խիստ աւանդելու պայմանաւ, մինչև նաև ծախքը վաճառողին վրայ 243 - 245 զուռուշ է խանթարը: Վրսան և հինգ նաւի չափ կան Միտիլիոս և ուրիշ ան կողմերուն նաւահանգիստները, որոնք ձէթ պիտի բեռնաւորեն Մարտի լիայի, Ղէնօվայի ու սև ծովու համար:

Բալամուտ: Բաւական առևտուր կըլլայ առ սալրանքէն ու առ տարվան հոնձին քիչութեանը նայե-

լով կը յուսացնի թէ հետգհետէ գինները պիտի բարձրանան: առ օրվան արժողութիւնը հետեւեալն է:

Թրեատու տեսակը	ղուռուշ 85 - 95
Խնկիլիլ	" 60 - 68
Վարնոյ	" 40 - 45

Մեղրամոմ: Լաթու պային եկած յանձնարարական հրամանները (օւտիւնները) կատարվելով, ու գուրսերէն քիչ մը ապրանք գալով, գինները թուլցան բաւականապէս: բանված ապրանքը որ անցած շաբաթ 1020 զուռուշի ծախվիլը ծանուցինք, հիմայ 950 զուռուշի վաճառվեցաւ: ու չի բանվածը 880 - 900 զուռուշ է ըստ տեսակին:

Մահմուդի: Լաւ ապրանքը խիստ քիչ է ու 280 - 285 զուռուշ գիւրաւաճառ է: երկրորդ տեսակը՝ 135 - 140 զուռուշ է օխան:

Եւրոպայի: Վրէներուն նոր փոփոխությունները մը չէ զուռուշ և որովհետեւ հոնձին վերջն է, շատ ապրանք չի կայ: առ օրվան գինները ասոնք են:

Լաւալին տեսակը	ղուռուշ 300 - 310
Երկրորդը	" 200 - 210

Նոր հոնձին ապրանքը ապրիլ ամսըվան մէջ կուգայ հասարակօրէն:

Վրսոր: Վրէ ապրանք մնայ, բայց և այնպէս գնոյ առնող շատ չիկայ:

Մեւ առաջին տեսակը	ղուռուշ 400 - 420
Ղերմակ ու կանանչը	" 290 - 310

Վրիթի: Լաւ ապրանք գըրեթէ ամենեկին չիկայ, թէ որ գալու ըլլայ շահաւէտ գիններով կը վաճառվի: Հասարակ տեսակ քիթի ըստ բաւականին կայ ու արժողութիւնը 11 - 18 զուռուշ է ըստ տեսակին:

Բանված ֆիտէն	ղուռուշ 32 - 33
Տերեւ	" 31 - 32
Երկրորդ տեսակը	" 16 - 18
Երրորդը (ալուզ)	" 10 - 11

Չամիչ: Մեծ անշարժութեան մէջ է ու գինները օրէ օր իջնալու վրայ են, Լաթու պայի լուրերը գէշ ըլլալուն համար: Հիմակու գինները ասոնք են:

Ղարապուրուշի չի թըջված կարմիր չամիչը՝ 80 զուռուշէն մինչև 100 զուռուշ է խանթարը ըստ տեսակին:

Թըջվածը	40 զուռուշ:
Չէլմէի ու Ուրլայի լողախին թըջածը	30 - 40 զուռուշ է:

Եւսոնց ամենեուն մաքսը ու ծախքը գնոյ առնողին վրայ է:

ՕՐԱՆՆԵՐՆ ՍՏԵՒՆԵՐ

Տերեւի ըրեալ (չարշի գին)	25
Չիլմէի	24
Հինգ ֆուսնոյ	22
Հինգ տրախի	20
Մուկոֆի ըրեալ	18 1/2
Հին քսանոյ	24 1/2
Նոր քսանոյ	21 1/4
Եւրոպ	52 1/2
Մաճառ	51 1/2
Բուպի	9 1/2
Մահմուդի	77
Մըսըր	26
Ստանիօլ	30
Բուշուտ	30
Սէհմիները հարուրին 2 պակաս:	

ՓՈՒՆԵՆՈՒԹԻՒՆԵՐ

ՊՕԼԻՍ

19 Փետրվար

Լօնտա	109 3/4
Մարտիլիա	173 - 174
Թրեստ	443 1/2 445
Հոլանտա	
Ղէնօվա	173 3/4
Լիվորնո	147 1/2 148
()տեսա	

ՀԱՐԺՄՈՒՆԵՐ

Վաղդիական շոգենաւորուն,

Լատինացոյ թիւով:

Մարտիլիային կելայ ամեն ամսու 1, 11, 21

կը հասնի:

Լիվորնո	3, 13, 23
Մարթայ	7, 17, 27
Լիվաքսանդրիա	4, 14, 24
Լիվէնք	2, 12, 22
Սիրա	1, 11, 21
Իզմիր	2, 12, 22
Կոստանդնուպոլիս	4, 14, 24
Կոստանդնուպոլէն կելայ ամեն ամսու 7, 17, 27	

կը հասնի:

Իզմիր ամեն ամսու	9, 19, 29
Սիրա	1, 11, 21
Լիվէնք	2, 12, 22
Լիվաքսանդրիա	4, 14, 24
Մարթայ	4, 14, 24
Լիվորնո	10, 20, 30
Մարտիլիա	1, 11, 21

Մարտիլիա երթալու համար,

Իզմիրէն կելայ ամեն ամսու	10, 20, 30
Սիրայէն	1, 11, 21
Լիվէնքէն	10, 20, 30
Լիվաքսանդրիայէն	7, 17, 27
Մարթայէն	6, 16, 26
Լիվորնոյէն	10, 20, 30

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԼՆ. առ (որագրել շարաթը անգամ մը կը արգվի:

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 ղն է: Կանխի (իւշին), օվ որ կուզէ կրնայ ստորագրվիլ:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Լատինացի Լիվաքսանդրիայի տպարանը:

Պոլիս՝ Վէրի խան Իզմիրցի Սաւալանեան Ղաւիլ Լիվային շարատունը:

Լիվաքսանդրիա՝ Լիվաքսանեան Կարապետ Լիվային մաղաղան:

Թրեստ՝ Լիվաքսանեան Գրիգոր Լիվային գրատունը:

Պոլիս՝ Վրապաքճեան Սատիկէոս ու Վրիգոր Լիվային մաղաղան:

Լաւ՝ Պըլլըքեան Լիվայ եղբարց մաղաղան:

Պաղատա՝ Լիվաքսանեան Թարգման աղայ Խաչիկին տունը:

Լիվորնո՝ Վաղդիական աղայ Տարութիւն մաղաղան:

Պոլիս՝ (Հնգկաստան) յարգի պարոնաց Լիվաքսանդրիայի եւ ընկերաց վաճառատունը:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍ ԵՐԵՎԱՆԻ

Օգոստոսի 1 Մարտ 1841

Երևանի հասակ ի խոր չարաց արհամարհե .
բայց դան ի վերայ նորա անարդարութիւն
և թշնամանք : Երևանի ԺԷ , 3 :

Երբորար ի խելանդեանը թիւ 21 երրորդ մեր
որագրութեան յաւելածին մէջ , Միքայիլ Պ . ՄԷ .
կրտիչին պատուաւոր անձ մը ըլլալուն համար գրը
ված ապացոյցներուն ամենեկին պատասխան մը չի
կրնալով տալու : Իր կազմային թիւ 13 յաւելածո
վը՝ քանի մը անհոգութիւն իրեն ստորակալան
խօսքերը ըսելէն ետքը , գիր մը կը հրատարակէ ,
որն որ ըրջալուսոյ Երարատեան վերատեսուէր՝ Մա
նուկ անունով մէկուն նամակին պատասխան գրած
էր . ու ասով իբր թէ մեծ յաղթութիւն մը ըրած
կարծելով , մալ պոռնուէ կիպի , բարեպէր հասարա
կութեան միտքը պարտիւ կը ջանայ , անժխտելի
ճշմարտութեան գէմ մաքաւելով :

Եւս գիրը՝ առաջին անգամ միքայիլին անցքը
ծանուցանելէն տասր օր ետքը ձեռքերնիս հասաւ .
որով Պ . Մանուկը իբր աղբաւէր հոգիէ մը շար
ժեալ , կեղծաւորութեամբ համոզել իրագիր մը թէ
միքայիլին վրայօք գրածնիս սխալ է , և թէ անով
քանի մը յարգի մարդկայն պատուոյն դպէր ենք
անգիտութեամբ . բայց մենք չըզելով վերտոնքին
նշանցած բանը , միտաւորութեամբ ու քաղաքակ
րութեամբ գրեցինք թէ՛ կարելի է որ սխալ տեղեկու
թիւններ տրված ըլլան մեզի , ու մեր միտքը պատ
ւաւոր անձանց անարգանք ընել չէ լն : Եւս ու
ամենայնիւ , երբոր Կազո Ղեպարավը չի լըս
ված զղարտութիւններ գուրս պաշտկաց առանց
խղճմանք ընելու , ան ատենը պարտաւորեցանք
կրկին ալ աւելի մանրամասն ծանօթութիւններ
խնդրել Կոստանդնուպոլսէն՝ միքայիլին անցքին
վրայօք . ու անհրաժեշտ ապացոյցներով հաս
տատեցինք , թիւ 15 մեր օրագրութեանը մէջ գը
րածնիս ըստ ամենայնի ճշմարտ ըլլալը . որով գէմ
ամենեկին չի յանգեցնելով Երբորար ի խելանդեանը
պատասխան տալու , մեր վերատեսուէրն խաղաղասէր
ու ներողամիտ նամակը հրատարակեց , որնոր հետա
գայ գիրին պատասխանն է :

Գերայարգ Երայ հոգեծանօթ մտերիմ մեր :

Երբորար Երարատեան անուն օրագրութիւնը
տպել սկսելէն պէրի միտք ունէի գիր մը գրել
ձեր յարգութեանը ձեր բարի դիտաւորութիւնը գը
վելու ու շնորհակալ ըլլալու մտք , որն որ շատ բա
րիքներու պատճառ պատի ըլլայ ստուծով , և այս
պէս կը կարծեմ թէ բոլոր ազգը այդ բանին վրայ
ուրախութիւն ունի շնորհակալութիւն ալ . իմ վրաս
ըսեմ , ամեն շաբաթ վափօւնի գալտեան օրը աչքս
ճամբան կը քնայ թէ երբ պիտի տեսնամ Իդմիրու
ազգասէր յարգելեաց ազգասիրական ստուգը . ա
ռաջին թուէն սկսեալ մինչև երկրորդականերորդ
թիւը առած կաղէթանուս ամեն մէկը մէկ միլի
ուրախութեան դանձ եղաւ արգարե , որոնց համար
ուրիշ բանով երախտ սհատոյց չեմ կրնար ըլլալ
միայն աղօթելով խնդրելով Երարատեան որ ինքը իր
ամենաբաւական կարողութեամբ վարձատրէ : Բայց
չորեքտասաներորդ թիւը որն որ աս շաբաթ առկնք
մեծ ցաւ եղաւ մեզի , անոր միջոցաւ քանի մը ար
ժանայարգ մարդոց դպչելու համար . մանաւանդ ա
նանկ պառուսամեծար և գիտնական անձի մը որ անոր
անարգութիւնը անշուշտ ամենեկին մեղ կը համարինք
և դուք ալ ձեզի . չէ թէ ուրիշ քանի մը համար , ալ
նաև անանկ մէկ արժանապատիւ անձ մը գովելու

ու պատուելու տեղը կը տեսնամ որ դուք տեղը ան
յարմար պարտաւորութեան պարտաւոր են , չեղարելով
խօսքերնիս վերջապէս ըսեմ . Իսկիւտարու մը
տարին անցքը գրեք էիք թէպէտ ընաւ հարկ չէր
ասանկ սնտի բաներ գրել , քանզի որոնք ազգին մի
օգուտ մը չընէին մասոյ ազգին մէջ խռովութիւն
ալ ինչալու միջոց մըն է . ինչ և իցէ գրեք էիք այս
կերպով . (2 մահսէր կար մէկը 120 կնիքով էր և
միւսը 15 կնիքով) 120 կնիքով գրվածը կը գովէիք
թէ եկեղեցւոյ մէջ գրած են և իրաւունք ունին լն
մեր միտքը անոնց դատաւոր ըլլալ կամ միքայիլին
անցքը ծանուցանել չէ . ինչ և իցէ աս դրոտար գիտ
ցիր որ գրածդ բոլորովին ճշմարտութեանը հակա
ռակն էր . թէ որ կուգէս ճշմարտութեանը հակառակ
ժող հակառակը միտքդ բէր՝ ճշմարտութեանը այն է . իսկ
միւս 15 կնիքով եղածին համար գիտնաւորութեանը ասքս
գլուխները գրեք են տէրի կը գրեք . գրեմ ձեր յա
ղութեանը՝ Տէր ազգասէր , կնքօղիւրուն մէկ քանին
որ հասարակութեան ալ իցէ թէ ձեզ ալ ծանօթ
են : Երարատեանուր աղայ սարաֆ Մարգարեան ,
պատուամեծար և ուսումնական Գալգաթի աղայ Մա
նուկեան որ այս յարգիւնները գիտնաւոր
դունէն պիլէ ուղեքներն ներս չեն խօթեր թող . թէ
գիտնաւորը գլուխնիս պիտի տաքցունեն : Համառօ
տաւոր գրեցի և այն պարզմտաբար և ազգասի
րական ոգով . որովհետեւ ձեր բարի դիտաւորու
թեանը նպատակը ուրիշ բան չէ , միայն ազգասիրու
թիւն է , նոյն ազգասիրութեանն բունադատեալ նու
սատուութիւն պատիւ համարեցայ ինձի այս գրով
ծանուցանել թէ զգուշանալ ասանկ անոր ասոր
խօսքերէն , որոնցմով չըլլայ թէ կաղէթան լամբաս
վելու պատճառ մը ըլլայ :

Տէր իմ , կաղաչեմ՝ հոգեծանօթ մտերիմութեամբ
հարազատաբար գրեցի ի շնորհս ազգասիրութեանը
հարազատաբար ընդունելով գրածս , այն պէս օգտա
կար բաներ շնորհք ըրէք գրելու ինչպէս որ գը
րած էք մինչև հիմայ . որոնք պատճառ ըլլան ազգը
լուսաւորելու և չէ թէ ասանկ սնտի բաներ գրե
լով խռովութիւն ու աղմուկ ձգելու պատճառ ըլ
լայ . ձեր փառքը պարծանքը կամ անարգութիւնը
իմալ է ըստ որում ես ալ մասնեմ ազգին :

Ի յունի 10 , 1841 : Ձերում իսկ յարգութեան
Ի Պօլիս : Երարատեան
Մանուկ :

Երբորար տարակոյս չունինք որ մեր յարգի ըն
թերցողները իրաւունք կուտան մեզի թէ ասանկ ազ
գասիրական կերպով գրի մը պատասխանը՝ քաղա
քավարական ոգով կը գրվի . որովհետեւ յանցաւ
րէն մեղքը առանց հարկի երեսը դարնելը , ազնուա
կան սրտի մը գործ չէ , ու ասոր հակառակ՝ միւս
թարական խօսքերով սփոփելը մարդասէր վեհանձ
նութեան նշանն է :

Բայց շատ կը ցաւինք յիշեալ Մանուկին խա
բէրայութեանը ու յանգեցնութեանը վրայ , որովհե
տեւ Երբորար Պատրիարքին կոնդակը ու ազգասէր
Երարայից 120 կնիքով մահսէրը , մեզմէ առաջ տե
սած էր , ուստի ի՞նչպէս անոնց արգար վճարին հա
կառակը խորամանկութեամբ մեզի համոզելու կաշ
խատէր , ի՞նչպէս ընդգէմ խղճի մասոյ ճշմարտասէր
կըրցցունէր զինքը :

Եւս աս մեր գրածներէն շատ աղէկ կիմաց
վի որ , մեր վերատեսուէրն նամակը՝ Ղեպ
արովին զղարտութիւններէն առաջ էր , ուս
տի հարկ մը չի կար որ անատենը անգղոյշ Մա

նուկին գրածները մանրամասնաբար բնեկինք . բայց
ետքը ճշմարտութիւնը արեւի պէս ճառագայթե
լով , մեր չարախօսներուն ի՞նչ կրից տէր ըլլալը
յայտնի եղաւ ողջամիտ հասարակութեանը . որն
որ Երբորար ի խելանդեանը ևս լաւ ճանչնալով
իր տկարութիւնը համարձակ կը խոստովանի , ու
ասկէ ետքը ասպարեզը (մէյտանը) մեզի կը թողու
. բայց կը զարմանանք թէ՛ երբ արդեօք իրեն եղաւ
ասպարեզը , որ ասանկ կը դուրցէ . ու մեր վերջի
գրածներուն ի՞նչ պատասխան կըրցաւ տալ :

Հիմակ յայտնի կը տեսնանք որ իր չարաչար
կիսալը աղէկ հասկնալով մեր վերջին յաւելածէն ,
ինքըզինքին եկած է որ ալ կապ գնէ իր ազատ լն
զուկն ու ամենեկին գէմ չի գրէ . թէպէտ և առաջին
անգամ որ մեզի գէմ գրեց , իսկոյն իր պակասու
թիւնը իմանալով , մանաւոր գիրով ներողութիւն
խնդրեց մեր վերատեսուէրէն , բայց մենք անանկ սո
վորական քաղաքավարութեանն առաջ եկած գիրերուն
օրինակը տպելու արժան չենք տեսնար իրեն պէս .
որովհետեւ քաղաքավար սկան նամակը ու հարկաւոր
գործքի մը վերաբերեալ գիրը՝ շատ տարբե
րութիւն ունին մէկըմէկէ , որն որ կաղէթատէրը
գեւ չի կրնար զանազանել : Հոյսերնիս շատ է որ
յիշեալ յաւելածը ատենյալտեն աչքէ անցնելով՝ ան
համար օգուտներ պիտի քաղէ իրեն , ու զգուշանայ
որ մէկմ՝ ալ անանկ խռովասէր անխոհմիտաբ
կանց թակարդը (տուրալը) չիմայ՝ քիչ մը բան շա
հելու միտքով :

Երբորար պարոն կաղէթատէրը իր ետքի յաւել
ածովը կը հարցնէ թէ « Չեքնի թաւիկը էթտիի
Ղեպարավ աճապ հանը Իսկիւտարտէ իմիշքի՝
պիղիմ պիլիիյիմիլ Իսկիւտարտէ պուլունմատը » .
ուստի աշխատութեան խալըսելու համար որ չի հոգ
նի երկար բարակ փնտրութեանը ընել իր գիտցած
Իսկիւտարու մէջ Կազո Ղեպարավը գտնելու ,
այս անգամ ճամբայ մը ցուցնենք իրեն որ տարա
կոյսը վերնայ . կաղաչենք ուրեմն որ իր բոլոր թու
արանական հմտութիւնները մէկ տեղ ժողվելով աս
գիւրին հաշիւը աչքէ անցնէ ու աշխատութեան
խալըսի :

	21
1	1
15	15
24	24
2	2
20	20
1	1
22	22
24	24
34	34
7	7
12	12
5	5
1	1
22	22
211	211

Եւ թուանշաններուն երկրորդ կարգին մէջ չը
գեցինք գիրերը գնէ , բաւական համարեցանք թու
անշանները . որպէս զի կաղէթատէրը կամ զգուս
նալու և կամ հետաքրքրութեան համար կարենայ
գտնել թէ որն է 21 երրորդ գիրը , որն է 1 գիրը լն
ասանկ կարգաւ ամեն թիւերուն առջև գրերը գը
նելով՝ գիւրաւ կը գտնայ իր փնտրածը առանց
Իսկիւտար երթալու :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆՈՒ ՊԵՊՈՒՆԵ